

**STOLTE OSLO – HANDLINGSPLAN FOR LIKEVERD OG FRIHET,
UAVHENGIG AV KJØNNSUTTRYKK, KJØNNSIDENTITET OG SEKSUELL
ORIENTERING**

Sammendrag:

Alle som bor i Oslo skal åpent og fritt kunne leve sine liv, basert på likeverd og gjensidig respekt, uavhengig av kjønn, seksualitet, hvem man forelsker seg i eller velger å leve sammen med, og hvordan man velger å uttrykke sin identitet. Oslo skal være den beste byen i Norge og Europa for kjønnsmangfold.

Frihet og respekt for menneskerettigheter er forutsetninger for byens vekst og kreativitet. De fleste lever gode liv i Oslo i dag, selv om de ikke faller innenfor samfunnets normer. Diskriminering eller egne forventninger om diskriminering kan imidlertid føre til tapte muligheter, ved at mennesker velger bort yrker, utdanninger, fritidsaktiviteter og bomiljøer. Diskriminering og fordommer i forbindelse med kjønnsmangfold kan ramme lesbiske, homofile, bifile og transpersoner så vel som heterofile som ikke følger normene.

Målet med denne handlingsplanen er å øke respekten for kjønnsmangfold i Oslos befolkning, skape større trygghet for seksuelle minoriteter med risiko for å bli sosialt marginalisert, og øke kompetansen hos kommunens ansatte om kjønnsuttrykk og seksuell orientering.

Handlingsplanen består av fire strategier, som skal iverksettes i perioden 2015-17:

- Synliggjøring og økt respekt for kjønnsmangfold
- Inkludering og trygghet for seksuelle minoriteter
- Feiring av det skeive Oslo
- Kunnskap og økt kompetanse om kjønnsmangfold, kjønnsuttrykk og seksualitet

Planen bygger videre på erfaringene fra gjennomføringen av «Handlingsplan mot diskriminering av lesbiske, homofile og bifile, - for mangfold og likeverd» 2006-09, vedtatt av bystyret i sak 361 av 06.06.2006.

I sak 129 av 15.05.2013 «Mangfoldets muligheter – om OXLO, Oslo Extra Large», ble innsatsen mot diskriminering av lesbiske, homofile og bifile gjort til en permanent del av OXLO-arbeidet.

Planen bygger også på en kunnskapsoversikt utarbeidet av forskningsstiftelsen Fafo om levekårsutfordringer for seksuelle minoriteter, omfang av diskriminering, samt samspill mellom kjønnsuttrykk og etnisitet eller religiøs tilhørighet.

Saksfremstilling:

Handlingsplan for frihet og likeverd, uavhengig av kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og seksuell orientering

Alle som bor i Oslo skal åpent og fritt kunne leve sine liv, basert på likeverd og gjensidig respekt, uavhengig av kjønn, seksualitet, hvem man forelsker seg i eller velger å leve sammen med, og hvordan man velger å uttrykke sin identitet. Frihet og respekt for menneskerettigheter er forutsetninger for byens vekst og kreativitet.

1. Mål og strategier

Handlingsplanen for frihet og likeverd uavhengig av kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og seksuell orientering, skal motvirke diskriminering og sikre større rom for kjønnsmangfold innen arbeid, utdanning og sivilsamfunn. Handlingsplanen skal fremme frihet for alle som ikke faller innenfor samfunnets normer for seksualitet og kjønnsuttrykk.

Oslo skal være et bysamfunn som gir rom for mangfoldet. Ideer og meninger skal kunne bevege seg fritt, talenter skal kunne utvikle og dele sine ressurser i arbeid og utdanning, og menneskene i byen skal kunne forme sin egen identitet.

Byrådet vil styrke innsatsen, konkretisert i fire strategier iverksatt i perioden 2015-17:

- Synliggjøring og økt respekt for kjønnsmangfold
- Inkludering og trygghet for seksuelle minoriteter
- Feiring av det skeive Oslo
- Kunnskap og økt kompetanse om kjønnsmangfold, kjønnsuttrykk og seksualitet

Planen retter seg mot hverdagslige utfordringer som personer som bryter med normene møter i det daglige livet i Oslo, og alvorlige forhold som diskriminering og vold motivert av kjønn, kjønnsuttrykk, etnisitet og seksuell orientering.

Byrådet mener at det er behov for tiltak som synliggjør kjønnsmangfoldet i Oslo, støtter opp om frivilligheten og øker respekten for ulike kjønnsidentiteter og kjønnsuttrykk i Oslos befolkning. Byrådet vil videreføre dialogen med innvandrersamfunnene om kjønnsmangfold i etniske minoritetsmiljøer, samt tiltak rettet mot ungdom og ungdoms identitetsutvikling.

Byrådet mener at det er behov for tiltak som feirer Oslo som skeiv by, viser det positive bidraget kjønnsmangfoldet gir byen. OXLO og byens identitet som raus og mangfoldig skal være en del av byens attraktivitet og internasjonale markedsføring. Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner som besøker Oslo, skal føle seg velkomne.

Byrådet mener at det er behov for å øke kompetansen hos kommunalt ansatte om kjønnsmangfold. Byrådet vil derfor opprette et referanseforum for kjønnsmangfold, som regelmessig skal drøfte gjennomføringen av handlingsplanen og gi innspill til byrådets politikk for kjønnsmangfold.

1.1. Bakgrunn

Holdningsarbeid og innsats mot diskriminering på grunnlag av seksuell orientering er en del av OXLO-arbeidet – innsatsen for å gjøre Oslo til en by for alle – Oslo Extra Large. I bystyresaken *Mangfoldets muligheter – om OXLO, Oslo Extra Large*, vedtatt av bystyret i sak 129 av 15.05.2013, sluttet bystyret seg til videreføringen av sentrale tiltak i *Handlingsplan mot diskriminering av lesbiske, homofile og bifile, - for mangfold og*

likeverd 2006 - 2009, som ble vedtatt av bystyret i sak 361 av 06.06.2006.

Kommunen arrangerte 18.04.2013 et seminar i Rådhuset, som drøftet erfaringene fra arbeidet med den første handlingsplanen 2006-09. Det er redegjort for kommunens egnevaluering av denne planen i «*Gjennomføring av handlingsplan mot diskriminering av homofile og lesbiske 2006-2009*», vedlagt saken. På erfaringsseminaret deltok Utdanningsetaten, Helseetaten, Enhet for mangfold og integrering, Helsestasjonen for lhbt-ungdom, byrådsavdelingene for eldre og sosiale tjenester (EST), kunnskap og utdanning (KOU) og finans (FIN), samt Landsforeningen for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner i Oslo og Akershus (LLH OA) og Skeiv Verden.

Handlingsplanen 2006-2009 besto av 40 tiltak iverksatt i treårsperioden 2007-09. Planen var den første av sitt slag i landet. Tiltakene rettet seg særlig mot lesbiske, homofile og bifile i sårbare faser i livet – i ungdomsfasen og som eldre med pleie og omsorgsbehov, samt lesbiske, homofile og bifile med minoritetsbakgrunn. Målet var å støtte unge homofile og lesbiskes identitetsutvikling, synliggjøre lesbiske og homofile innvandrere, øke aksepten innen idrett og redusere mobbing og trakassering i skolen.

Kjønns mangfoldtematikk ble gitt plass i ressurspermen *Trygg Osloskole – godt læringsmiljø*. Arbeid mot trakassering på grunnlag av seksuell orientering er en del av innsatsen mot mobbing, vold og rasisme. Alle 10. klassene i Oslo-skolen deltar på seksualundervisning i regi av *Sex og Samfunn* – et kompetansesenter på ung seksualitet. 40 skoler i Oslo deltar i 2014 kampanje *Uke Sex* i regi av foreningen Sex og Politikk. LLH Oslo og Akershus, i samarbeid med Skeiv Ungdom, informerer gjennom programmet «En verdig skoledag» hvert år mellom 1000 og 1500 elever i ungdomsskolen og på videregående nivå.

Kjønns mangfold er tema i utviklingen av en *OXLO guide for likeverdige tjenester*. Enhet for mangfold og integrering (EMI) drifter web-portalen Skeive sider, distribuerer informasjonsmateriell og arrangerer seminarer og konferanser om kjønns mangfold og seksuell orientering.

Helsestasjon for lesbisk, homofil og bifil ungdom er et byomfattende tiltak i Bydel Grünerløkka. Helsestasjonen gir råd om hvordan ungdom kan snakke med familie og venner om kjønns mangfold, og hvordan komme i kontakt med andre og utvikle nettverk.

Oslo kommune har en egen handlingsplan mot hiv, iverksatt fra 2012. Denne planen fokuserer på opplysningsvirksomhet, tidlig testing, kompetanseheving og støtte til forebyggende arbeid i regi av frivillige organisasjoner.

Utviklings- og kompetanseetaten (UKE) lanserte i 2013 veilederen «*Systematisk arbeid med likestilling og mangfold*» om kommunens oppfølging som arbeidsgiver av aktivitets- og rapporteringsplikten i diskrimineringslovverket.

1.2 Arbeidet med den nye handlingsplan

Handlingsplanen er laget i samråd med LLH Oslo og Akershus, Skeiv Verden, og LHBT-senteret i Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet. Planen er drøftet på en rundebordskonferanse i Rådhuset 10.06.2014, på høringsmøte 07.11.2014 og på menneskerettighetskonferansen som Oslo kommune arrangerte under EuroPride 26.-27.06.2014.

Kommunen har mottatt skriftlige innspill fra LLH OA, Skeiv Ungdom, OMOD (Organisasjon mot offentlig diskriminering), Harry Benjamin Ressurssenter, SEIF

(Selvhjelp for innvandrere og flyktninger), Ung Dialog, Sex og Politikk, Sex og Samfunn, Reform, Rådet for innvandrersorganisasjoner, Norges Fotballforbund, Norges Idrettsforbund og Oslo Idrettskrets.

Byrådsavdelingen opprettet 06.02.2014 et Referanseforum for arbeidet med den nye handlingsplanen, med deltakelse fra LLH OA, Skeiv Verden, OMOD, Minotenk og LHBT-senteret. Forumet har hatt møter 12.06.2013 og 06.02.2014.

Kommunen arrangerte 17.01.2014 en workshop med deltakelse fra kommunale virksomheter og LLH OA om iverksettelse av kjønns mangfoldsperspektiv i kommunal tjenesteyting. Workshopen hadde fokus på inkluderende informasjon, bildebruk og kommunikasjon, for å synliggjøre seksuelle minoriteter som brukere av kommunale tjenester.

Byrådsavdelingen arrangerte den europeiske menneskerettighetskonferansen «From Vision to Action – Making Rights a Reality» i Rådhuset 26.-27. juni 2014. Konferansen var en del av i EuroPride i Oslo og ble arrangert i samarbeid med LLH, Amnesty International, FN-Sambandet og Europarådet. Konferansen samlet vel 60 deltakere fra lhbt-organisasjoner, idrett og byer i Europa, og organisasjoner som jobber for menneskerettigheter.

Kommunens innsats og innspill fra frivillige organisasjoner er beskrevet i «*Kjønns mangfold i Oslo*», vedlagt saken.

2. Lov og definisjoner

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk (diskrimineringsloven om seksuell orientering) fremmer likeverd og likestilling på kjønns mangfoldområdet. Den nye loven trådte i kraft 01.01.2014. Loven gir seksuelle minoriteter diskrimineringsvern på alle samfunnsområder, med unntak av personlige forhold. Norske myndigheter legger til grunn at forfølgelse på grunn av seksuell orientering omfattes av flyktningkonvensjonen og gir grunnlag for politisk asyl.

Offentlige myndigheter skal arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling uavhengig av kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og seksuell orientering. Som tjenesteyter så vel som arbeidsgiver skal offentlige myndigheter rapportere i årsberetningen om hvilke tiltak som er igangsatt for å oppfylle lovens krav.

Med diskriminering menes direkte og indirekte forskjellsbehandling. Med direkte forskjellsbehandling menes en handling eller unnlatelse som har som formål eller virkning at en person blir behandlet dårligere enn andre i tilsvarende situasjon. Med indirekte forskjellsbehandling menes enhver tilsynelatende nøytral bestemmelse, betingelse, praksis, handling eller unnlatelse som fører til at personer stilles dårligere enn andre.

Kategorier som kjønn, rase, etnisitet, religion, sosial klasse, seksualitet og funksjonsevne kan samvirke og påvirke personers leve- og livsvilkår. Diskriminering kan forekomme for flere grunnlag samtidig, og det er ikke alltid lett å peke på nøyaktig hva som er grunnlag for diskrimineringen. *Lhbt-minoriteter* brukes om lhbt og andre skeive med etnisk eller flerkulturell minoritetsbakgrunn, og er en av gruppene som opplever slik dobbel diskriminering. *Interseksjonalitet* er det faglige begrepet for samspillet mellom disse ulike kategoriene.

3. Kunnskapsstatus

Forskningsstiftelsen Fafo laget i 2014 på vegne av Oslo kommune en kunnskapsoversikt

basert på foreliggende forskning og rapporter om levekårsutfordringer for seksuelle minoriteter, omfang av diskriminering, samt samspill mellom kjønnsuttrykk og seksuell orientering, etnisitet og religiøs tilhørighet.

Konklusjonen i kunnskapsoversikten er at levekårene i Oslo til lesbiske, homofile, bifile, transpersoner og andre skeive over de siste tiårene har forbedret seg. Svært mange lever gode liv, opplever aksept og har god helse. Samtidig peker oversikten på at enkelte utsatte grupper opplever diskriminering og levekårsproblemer. Særlig gjelder dette lesbiske og homofile med minoritetsbakgrunn, bifile menn og kvinner, og transpersoner.

Kunnskapsoversikten gir et bilde av et Oslo hvor seksuelle minoriteter finner seg til rette. Likevel opplever noen at de må unngå miljøer og sosiale arenaer fordi de er preget av diskriminering og homofobi. Andre velger å underkommunisere uttrykk og kjønnsidentiteter som bryter med normalen. Et kjent eksempel er homofile som unngår å leie hverandre eller på annen måte gi offentlig uttrykk for sin legning.

Seksuell orientering ser ikke i seg selv ut til å være en årsak til depresjon eller angst, hverken blant heterofile, homofile eller bifile. Sammenhengen mellom angst og eksponering for mobbing bekreftes derimot i forskningsrapporten *Seksuell orientering og mobbing* (UiS 2009) om ungdom og kjønnsidentitet i ungdomskolen. Høye verdier for angst blant homofile elever ser ut til å skyldes sammenhengen mellom homofil orientering og eksponering for mobbing.

Undersøkelsen *Seksuell orientering og levekår* (Uni Helse 2013, på oppdrag fra LHBT-senteret i Barne- ungdoms- og familiedirektoratet) fant at selv om flertallet har god psykisk helse uavhengig av seksuell legning, er psykiske problemer mer utbredt blant homofile, lesbiske og bifile enn blant heterofile. Undersøkelsen kartla blant annet symptomer på depresjon og angst. Deltakerne i undersøkelsen ble også spurt om de hadde hatt tanker om at de ikke orket å leve lenger, og om de hadde forsøkt å ta sitt eget liv.

I alle gruppene i undersøkelsen, også blant heterofile, var det en god del som oppga at de hadde hatt tanker om at de ikke orket å leve lenger (30-65 %). Andelen var klart høyere blant homofile og bifile enn blant heterofile.

Mest alvorlig er hvor mange som rapporterer at de faktisk har forsøkt å ta sitt eget liv, særlig blant enkelte av gruppene. Blant bifile kvinner var det hele 19 %, og blant lesbiske kvinner var det 12,2 %. Men også blant bifile og homofile menn var tallet høyt, henholdsvis 11,5 % og 9,8 %. Blant heterofile kvinner og menn var tallene henholdsvis 5,1 % og 3,8 %.

	Selvrapportert seksuell orientering					
	Heterofile menn	Homofile menn	Bifile menn	Heterofile kvinner	Lesbiske kvinner	Bifile kvinner
Noen ganger hatt tanker om at de ikke orker å leve lenger	239 30,3 %	153 48,6 %	110 50,7 %	382 39,0 %	101 51,3 %	264 62,5 %
Noen gang prøvd å ta sitt eget liv	30 3,8 %	31 9,8 %	25 11,5 %	50 5,1 %	24 12,2 %	77 19,0 %

Tabell fra rapporten *Seksuell orientering og levekår* (Uni Helse 2013)

Studien *Åpne rom, lukkede rom* (Fafø 2013) om kjønn og identitet i etniske og religiøse minoritetsmiljøer belyser samspill mellom seksuell orientering, etnisitet og religion. Flere har vansker med å finne sosial tilhørighet, og opplever avvising i både familie og etniske og religiøse minoritetsmiljøer, og i etnisk norske lhbt-miljøer. Samtidig påpeker OMOD i *Kartlegging av situasjonen for lhbt-personer med minoritetsbakgrunn med fokus*

på å øke kunnskapen om diskriminering (OMOD 2014) at lesbiske, homofile, bifile og transpersoner med etnisk minoritetsbakgrunn frykter diskriminering av samme grunner som skeive med majoritetsbakgrunn, og at de av samme grunner velger å være åpne eller ikke om sin orientering overfor familie, venner, medelever eller kollegaer.

Studien *Alskens folk* (Likestillingssenteret 2013) belyser transpersoners erfaringer fra ulike arenaer i hverdagslivet. Transpersoner rapporterer at de opplever liten respekt, transfobiske holdninger, utestenging, trakassering og diskriminering i arbeid og utdanning, i utelivet og i fritids-aktiviteter, i møter med helsevesen og offentlige tjenester, og i nære omgivelser og familie.

3.1 Holdninger og diskriminering

Forskning stadfester at folk flest i Norge har positive eller nøytrale holdninger til kjønns mangfold. Men det er fremdeles mange som har negative oppfatninger og følelser, som i varierende grad utløser negativ adferd, diskriminering og trakassering.

28 % av menn og 5 % av kvinner har negative holdninger til homofile menn, mens 16 % av menn og 5 % av kvinner har negative holdninger til lesbiske kvinner (UiB 2008). Tilsvarende andeler av menn og kvinner har negative holdninger til bifile menn og kvinner.

10 % av lhbt-personer har erfaring med diskriminering på grunnlag av seksuell orientering på sin arbeidsplass (Uni Helse 2013).

I en undersøkelse blant ungdomsskoleelever i Oslo og Bergen, rapporterte 74 % av guttene og 54 % av jentene at de hadde brukt «homo» og «homse» som skjellsord overfor gutter. 34 % av guttene og 29 % av jentene hadde gjort dette overfor jenter (UiB 2013). 47 % av elevene svarte at de oppfatter ordet «homo» som negativt. I en undersøkelse blant tiendeklassinger rapporterte 42 % av homofile gutter og 10 % av lesbiske jenter om mobbing ved bruk homofobiske uttrykk. (UiS 2009). Homofile gutter er overrepresentert både blant mobbere og mobbeofre.

Negative holdninger utløser ofte – men ikke alltid – negativ adferd som diskriminering, mobbing, trakassering eller vold. Særlig ungdom opplever ofte mobbing i skole- og idrettsmiljøer.

3.2 Minoritetsstress og heteronormativitet

Minoritetsstress er en fagterm som beskriver kronisk høye nivåer av stress opplevd av minoritetsgrupper utsatt for fordommer og negativ adferd. Minoritetsstress kan utløses av mikroagresjon – små handlinger og verbale og nonverbale utvekslinger som virker nedverdiggende og stigmatiserende. Til sammen kan dette gi en kontinuerlig belastning som for enkelte kan omformes til belastninger og livsproblemer på en annen måte enn blant den heterofile majoriteten.

Forskere knytter minoritetsstress og mikroagresjon til begrepet heteronormativitet. Heteronormen omfatter normer, praksiser og språk som reflekterer at samfunnet implisitt forutsetter at alle mennesker er heterofile. Normer og juridiske bestemmelser knyttet til kjønn gjenspeiler ikke det kjønns mangfoldet som finnes, men definerer hvert menneske som enten mann eller kvinne, bestemt ved fødsel. Annen seksuell orientering eller et kjønnsuttrykk som bryter mot kjønnsnormene oppfattes som unormalt, annerledes og rart – noe som må diskuteres, forklares og stilles spørsmål ved.

De som bryter disse normene opplever å bli sanksjonert, bevisst eller ubevisst. At man

opplever – eller forventer å oppleve – slik diskriminering, gjør at mange underkommuniserer sin kjønnsidentitet og skjuler sin seksuelle orientering overfor mennesker de omgås i familielivet, på skolen og på jobben, eller velger å skifte sitt sosiale miljø for å unngå avvisning eller diskriminering som de opplever, eller som de frykter å oppleve.

Også heterofile kan oppleve at deres væremåte ikke samsvarer med det heteronormative. Dette rammer for eksempel unge gutter og jenter som utsettes for mobbing og trakassering fordi de ikke oppfører seg som det forventes av dem.

Minoritetsstress og heteronormativitet tar spesielle former blant lesbiske, homofile, bifile og transpersoner med etnisk minoritetsbakgrunn, som er utsatt for flere former for diskriminering samtidig. Deres levekårsproblemer og frihetsbegrensninger forklares oftest utfra stereotype forestillinger om undertrykkende mekanismer i etniske minoritetsmiljøer, - som sosial kontroll og tvangsekteskap. Diskriminering av lhbt med minoritetsbakgrunn forklares som mangel på integrasjon i et etnisk norsk normsystem, og sjelden som diskriminering i majoritetssamfunnet. Dette oppleves av mange minoritets-lhbt som en ekstra belastning, da de føler at de blir stakkarsliggjort i møte med en norsk offentlighet med fordommer om etnisitet og religion.

Eldre kan velge å skjule sin legning når de blir pleietrengende, fordi de frykter møtet med hjemmetjeneste eller helsepersonell. Det er altså ikke bare reell diskriminering og uttrykte fordommer som kan utløse problemer, men også frykten for slike reaksjoner. Ved siden av frihetsbegrensning, isolasjon og svake sosiale nettverk, kan vedvarende minoritetsstress internaliseres som skam, noe som svekker den generelle helsen og levekårene.

Også lesbiske, homofile, bifile og transpersoner med nedsatt funksjonsevne er en gruppe som kan være utsatt for dobbel diskriminering.

3.3 Hatkriminalitet

Oslo Politikammer opprettet i 2014 en egen enhet med ansvar for etterforskning av hatkriminalitet. Oslopolitiet definerer hatkriminalitet som straffbare handlinger som helt eller delvis er motivert av negative holdninger til en persons faktiske eller oppfattede etnisitet, religion, seksuelle orientering, kjønnsuttrykk og/eller nedsatte funksjonsevne. Hatkriminalitet kom inn i straffeloven som særlig skjerpende omstendighet for kriminalitet i 2006. Politiets egne analyser viser et stort misforhold mellom mottatte anmeldelser og antallet mennesker som mener de er utsatt for hatkriminalitet (Oslo Politidistrikt 2012).

4. Byrådets vurdering av strategier og tiltak

Alle som bor i Oslo skal åpent og fritt kunne leve sine liv, basert på likeverd og gjensidig respekt, uavhengig kjønn, seksualitet og hvem de forelsker seg i eller velger å leve sammen med.

De fleste som bor i Oslo lever gode liv, uavhengig av kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og seksuell orientering. Men mange opplever også diskriminering og ulike levekårsproblemer. Målet med denne handlingsplanen er å øke respekten for kjønnsmangfold i Oslos befolkning, skape større trygghet for seksuelle minoriteter med risiko for å bli sosialt marginalisert, og øke kompetansen hos kommunalt ansatte om kjønnsuttrykk og seksuell orientering.

Frihet, toleranse og respekt for sivile rettigheter er forutsetninger for byens vekst og kreativitet. Diskriminering eller frykt for å oppleve diskriminering begrenser valg og handlingsrom. Mennesker som forventer å bli avvist og nedvurdert, velger bort yrker, utdanninger, fritidsaktiviteter og bomiljøer preget av fordommer. Diskrimineringen kan

ramme lesbiske, homofile, bifile og transpersoner så vel som heterofile som ikke følger normene. Dette er et tap for enkeltmennesker. Det er også et tap for bedrifter, læresteder, organisasjoner og byens lokalsamfunn. Samlet sett gjør diskriminering byen mindre attraktiv.

Byrådet vil samarbeide med frivillige organisasjoner og sivile institusjoner og gjennomføringen av handlingsplanen. Deres kompetanse og initiativ er nødvendig for at tiltakene i planen skal lykkes.

Mangfoldet i språk, etnisitet, kultur, religion og kjønnsuttrykk krever oppslutning om felles verdier som demokrati, likeverd og personlig frihet. Dette er uttrykt i OXLO charteret – Oslo Extra Large – Oslo, en by for alle. I charteret står friheten til frivillig å inngå i relasjoner med andre mennesker og skape sin egen identitet sentralt. Charteret stadfester at Oslo er en by hvor alle innbyggere har lik verdi. Alle Oslos innbyggere har rett til å bli sett, hørt, inkludert og behandlet som enkeltindivider.

Byrådet vil understreke at handlingsplanen skal fremme frihet og større handlingsrom for alle borgere. Menn og kvinner som regner seg selv som heterofile, rammes også av fordommer når deres kjønnsuttrykk ikke samsvarer med normene for det maskuline og feminine. Målet med planen er å gjøre kjønns mangfold til noe som er normalt, og legge dette til grunn i kommunens tjenestetilbud og arbeidsmiljø. Oslo kommune er en av landets største arbeidsgivere, og kommunen skal være en inkluderende arbeidsplass for alle ansatte.

Planen retter seg mot utfordringer seksuelle minoriteter møter i det daglige livet i Oslo, og skal gjøre kommunale virksomheter i bedre stand til effektivt å møte deres levekårsutfordringer.

4.1 Synliggjøring og økt respekt for kjønns mangfold

Diskriminering begrenser valg og handlingsrom. Dette får enkelte til å skjule sin kjønnsidentitet og seksuelle orientering, og velge bort yrker, utdanning, boområder og sosiale miljøer der de opplever, eller frykter å oppleve, diskriminering.

Byrådet mener at det er behov for holdningsskapende arbeid og tiltak som synliggjør kjønns mangfoldet i Oslo, støtter opp om frivilligheten og øker respekten for ulike kjønnsidentiteter og kjønnsuttrykk i Oslos befolkning. Kommunen vil videreføre dialogen med innvandrers organisasjonene om kjønns mangfold i etniske minoritetsmiljøer.

Tiltak 1

Lage et OXLO-charter for kjønns mangfold med følgende utgangspunkt:

- Oslo er en by hvor alle innbyggere har lik verdi – lesbiske, homofile, bifile og transpersoner har samme rett til respekt som alle andre
- Homofobi, bifobi og transfobi begrenser valg og handlingsrom, og reduserer alles frihet
- Alle som bor i Oslo skal åpent og fritt kunne leve sine liv, basert på likeverd og gjensidig respekt, uavhengig av kjønn, seksualitet, hvem man forelsker seg i eller velger å leve sammen med, og hvordan man velger å uttrykke sin identitet

OXLO-charteret for kjønns mangfold skal være tilgjengelig på www.oxlo.no, og brukes i kommunikasjon overfor media, på arrangementer og overfor frivillige organisasjoner. Charteret skal også benyttes ifbm. markedsføring av Oslo som en gjestfri by, og Skeive dager/festivalen Oslo Pride.

Tiltak 2

Styrke LLH Oslo og Akershus og Skeiv Verden sin rolle som kompetansepartner for kommunen og påpasser i arbeidet for menneskerettigheter og mot diskriminering.

Oslo kommune vil særlig samarbeide med LLH OA og Skeiv Verden om tiltak rettet mot skoleelever, og om opplæringstilbud for kommunalt ansatte.

Tiltak 3

Oslo kommune vil i møter med og i tildelingsbrev til frivillige organisasjoner informere om handlingsplanen og OXLO-charteret.

Byrådet forutsetter at alle organisasjoner som mottar tilskudd har en ikke-diskriminerende praksis for sine aktiviteter.

Tiltak 4

Samarbeide med Norges Idrettsforbund og Oslo idrettskrets om deres arbeid «Med idretten mot homohets», for å fremme idrettsglede for alle uavhengig av kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og seksuell orientering.

Oslo kommune vil i forbindelse med idrettsarrangementer kommunen gir støtte, oppfordre arrangøren til på en egnet måte å vise idrettens åpenhet om kjønnsmangfold. Kommunen vil informere lag og foreninger som benytter seg av kommunens idrettshaller og andre lokaler om OXLO og kommunens mangfoldspolitikk, inkludert politikken for kjønnsmangfold, og om at kommunen forventer at idretten i Oslo ikke handler i strid med dette.

Tiltak 5

Videreføre dialogen med innvandrersamfunnene om kjønnsmangfold i etniske minoritetsmiljøer, og se til at tematikken blir tatt opp i foreldreveiledning og introduksjonsprogram for innvandrere.

Enhet for mangfold og integrering skal i kommunikasjon med innvandrersamfunn bruke OXLO-charteret for kjønnsmangfold og invitere til møter som tar opp homofobi og transfobi i innvandrer miljø og fordommer mot minoritets-lhbt i majoritetsmiljø.

4.2 Inkludering og trygghet for seksuelle minoriteter

Byrådet mener at det er behov for inkludering og tiltak som verner om kjønnsmangfold og skaper trygghet for utsatte seksuelle minoriteter, og for tiltak som bedrer deres levekår. Kommunens vil videreføre tiltak rettet mot ungdom og ungdoms identitetsutvikling.

Tiltak 6

Støtte bruken av informasjonsprogrammet «En verdig skoledag» i Osloskolen.

Oslo kommune vil gi støtte til LLH OA, slik at informasjonsprogrammet «En verdig skoledag» kan tilbys skoler som etterspør opplegg som kan engasjere elever til refleksjon og dialog om utestenging, mobbing og trakassering.

Skolebibliotekene oppfordres til å ha relevant informasjon, litteratur og annet lesestoff tilgjengelig.

Tiltak 7

Utvikle et utdanningstilbud om seksualitet, kjønn og identitet for lærere i kroppsøvingsfaget.

Oslo kommune vil ta et særlig initiativ til å utvikle og gjennomføre et utdanningstilbud for lærere i kroppsøving, i samarbeid med Idrettshøyskolen og Norges Idrettsforbund.

Tiltak 8

Gjøre fritidsklubber og andre ungdomstilbud i bydelene til trygge møteplasser – også for ungdom som står fram som lhbt og skeive.

Oslo kommune vil introdusere bydeler og skoler for Oslopolitiets trygghetsprogram, et Salto-tiltak for å forebygge hatkriminalitet og voldelig ekstremisme, og samarbeide med Ung Dialog om deres prosjekt med minialoger og dialogseminarer for ungdom. EMI skal videreføre støtten til organisasjoner som fungerer som trygge møteplasser, spesielt for unge lhbt med minoritetsbakgrunn.

Tiltak 9

Søke statlig finansiering av en psykologisk rådgivingstjeneste for lesbiske, homofile, bifile og transpersoner.

Oslo kommune vil søke om tilskuddsmidler fra Helsedirektoratet til støtte til en 50 % psykologstilling ved Helsestasjonen for lhbt-ungdom.

Tiltak 10

Oslo kommune vil i skjema og annen kommunikasjon med brukere, fjerne krav om å oppgi kjønn, der dette ikke er strengt tatt nødvendig.

Der det i utgangspunktet fremdeles er nødvendig å oppgi kjønn, vil kommunen i den grad det er praktisk gjennomførbart, gjøre det mulig å registrere seg som mann, kvinne eller annet.

4.3 Feiring av det skeive Oslo

Byrådet mener at det er behov for tiltak som feirer Oslo som skeiv by, skaper gode relasjoner mellom mennesker og viser det positive bidraget kjønns mangfold gir bysamfunnet. OXLO og byens identitet som raus og mangfoldig skal være en del av byens attraktivitet og internasjonale markedsføring. Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner som besøker Oslo, skal oppleve å bli møtt som velkomne gjester.

Tiltak 11

Samarbeide med LLH OA om en årlig menneskerettighetskonferanse/Pride House knyttet til Skeive dager/festivalen Oslo Pride.

Oslo kommune skal støtte opp om den årlige Skeive dager/festivalen Oslo Pride, sikre forutsigbarhet rundt bruk av Rådhusplassen, og samarbeide med LLH OA og Oslo Pride om å markedsføre OXLO-budskapet om kjønns mangfold. I forbindelse med festivalen skal Oslo kommune samarbeide med LLH OA, Skeiv Verden og Oslo Pride om en konferanse om menneskerettigheter og det skeive Oslo.

Tiltak 12

Skape bevissthet om fordeler ved kjønns mangfold i arbeids- og næringslivet.

Oslo kommune vil gjennom OXLO-charteret og nettverket OXLO Breakfast Club dele erfaringer med arbeidsgivere i både offentlig og privat sektor om mangfoldets muligheter.

Tiltak 13

Samarbeide med utelivsbransjen om kampanjen «Oslo – en gjestfri by», om å skape et

tryggere uteliv, fri for diskriminering og trakassering.

Oslo kommune vil i Politirådet og i møte med utelivsbransjen drøfte hvordan nulltoleranse for seksuelle overgrep mot kvinner, diskriminering av etniske minoriteter og trakassering av seksuelle minoriteter kan håndheves på klubber, festivaler, restauranter og utesteder.

Tiltak 14

Invitere byens museer og bibliotek til et seminar om Oslos skeive historie.

Oslo kommune skal invitere byens museer og bibliotek til et seminar om Oslos skeive historie, i et samarbeid med Skeivt Arkiv og universitetsbibliotekene i Oslo og Bergen.

Tiltak 15

Markedsføre OXLO og Oslo som byen for alle, og Norges og Europas mest inkluderende by for kjønns mangfold.

Oslo kommune ønsker å markedsføre seg nasjonalt og internasjonalt som en tolerant og fordomsfri storby gjennom OXLO, og som turistdestinasjon gjennom bl.a. Skeive dager/ Oslo Pride og Visit Oslos internettside Gay Oslo.

4.4 Kunnskap og økt kompetanse om kjønns mangfold, kjønnsuttrykk og seksualitet

Byrådet mener at det er behov for å øke kompetansen hos kommunalt ansatte om kjønns mangfold. Kjønns mangfoldsperspektivet skal, i alle tilfeller der det er relevant, innarbeides i kommunale styringsdokumenter på bydels- og etatsnivå, i standarder og veiledere for kommunal tjenesteyting, og i planer for opplæring og kompetansespredning.

Tiltak 16

Innarbeide kjønns mangfoldsperspektivet i OXLO-guiden for likeverdige tjenester, og sørge for at rettigheter knyttet til kjønns mangfold og seksuell orientering blir ivaretatt i kommunens personal- og rekrutteringspolitikk.

OXLO-guiden gjør bruk av veiledningsmateriell tilgjengelig på kommunens internett, og bygger på kommunens arbeid med verdier og etikk. Oslo kommune vil oppdatere veilederen «Systematisk arbeid med likestilling og mangfold», slik at den ivaretar aktivitet og rapporteringsplikten i Lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk.

Tiltak 17

Utvikle et opplæringstilbud om kjønns mangfold og seksuell orientering for kommunalt ansatte.

Opplæringstilbudet skal bygge på opplegg brukt av Rosa kompetanse, som er et et undervisningstilbud utviklet av LLH, LLH OA og Skeiv Verden og eksisterende tilbud i regi av Sex og Samfunn og Sex og Politikk. Tilbudet skal særlig rettes mot kommunalt ansatte i førstelinjetjenesten i barne- og ungdomsarbeid, barnevernet, skolen og barnehagen, hjemmetjenesten og eldreomsorgen,

Tiltak 18

Utarbeide en veileder om interseksjonalitet.

Oslo kommune vil lage en veileder om hvordan sosiale kategorier som kjønn, rase, etnisitet, religion, sosial klasse og seksualitet kan samvirke og påvirke personers leve- og livsvilkår. Veilederen vil være et supplement til OXLO-guiden for likeverdige tjenester, og

vil utformes i samarbeid med relevante kompetansepартnere.

Tiltak 19

Innhente statistikk om kjønnsmangfold og seksuell orientering i spørreundersøkelser.

For å få en bedre forståelse for levekårsutfordringene, vil Oslo kommune i spørreundersøkelser og annen innsamling av statistikk om levekår, sosial mobilitet og diskriminering, der dette er praktisk gjennomførbart, inkludere spørsmål relatert til kjønnsmangfold. «Ung i Oslo» undersøkelsen skal her bli prioritert.

Tiltak 20

Delta i nettverk om diskrimineringsvern og likeverdige kommunale tjenester, i regi av BUFdir, Likestillingsombudet og IMDI.

Oslo kommune vil utveksle informasjon om forskning og beste praksis med statlige myndigheter, og bli kjent med og vurdere deltakelse i europeiske by-nettverk som deler kunnskap om kjønnsmangfold.

Lover og regelverk, tidligere vedtak

Lov om forbud mot diskriminering på grunn av seksuell orientering, kjønnsidentitet og kjønnsuttrykk pålegger kommunen å arbeide aktivt, målrettet og planmessig for likestilling og likeverd for seksuelle minoriteter.

Bystyret vedtok i sak 361/06 av 27.09.2006 «Handlingsplan mot diskriminering av lesbiske, homofile og bifile – for mangfold og likeverd». Bystyret ba i sak 35/11 av 16.02.2011 om byrådets evaluering av denne handlingsplanen. Byrådet har redegjort for resultatene og iverksettelsen av de 40 tiltakene i planen i notat 19/2012 av 08.11.2012 og U-5/2011 av 17.01.2011 til Helse- og sosialkomiteen, samt notat av 25.08.2009 til Byutviklingskomiteen.

Bystyret sluttet seg i vedtok i sak 129/13 «Mangfoldets muligheter – om OXLO, Oslo Extra Large» av 15.05.2013, til byrådets forslag om å videreføre sentrale tiltak i «Handlingsplan mot diskriminering av lesbiske, homofile og bifile» (2006-09) som en permanent del av OXLO-arbeidet.

Bystyret tok i sak 291/12 av 24.10.2012 byrådets forslag i saken «HIV/AIDS i Oslo» til orientering, og ba om etablering av HIV-koordinatorer ved helseforetak i Oslo. Saken beskriver innsatsen mot spredning av smitte HIV og AIDS i Oslo. Infeksjonsmedisinsk poliklinikk ved Oslo universitetssykehus har ansatt en HIV-koordinator i 100% stilling, fra 01.10.2014. Tiltak mot spredning av smitte av HIV og AIDS følges ellers opp i tråd med tiltakene i saken.

Økonomiske og administrative konsekvenser

I byrådets forslag til budsjett for 2015 og økonomiplanperioden 2015-18 er det foreslått en økning på 1 mill årlig til oppfølging av OXLO-arbeidet, og til handlingsplanen for kjønnsmangfold og frihet, for likeverd uavhengig av kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og seksuell orientering. Fordelingen av midlene vil fremkomme i tildelingsbrev til Enhet for Mangfold og Integrering.

Rapportering og evaluering

Byrådsavdeling for kultur og næring har hovedansvaret for iverksettelsen av handlingsplanen, med koordinering og tverrfaglig oppfølging ivaretatt gjennom Mangfoldsutvalget, der alle byrådsavdelinger deltar.

Det skal rapporteres ordinært i årsberetningen om tiltak for å oppnå likestilling uavhengig av kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og seksuell orientering.

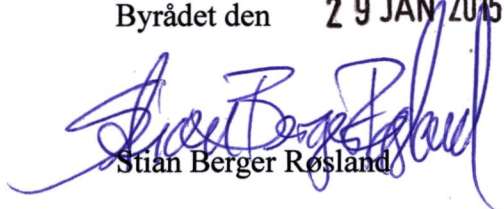
Byrådsavdelingen etablerer Referanseforum for kjønnsmangfold, med oppgave å regelmessig drøfte gjennomføringen av handlingsplanen i planperioden 2015-17. Forumet skal bestå av representanter for sivilsamfunn, kommune og stat, og er en videreføring av handlingsplanarbeidets referanseforum.

Iverksettelsen av tiltakene i planen og oppnåelsen av målet om økt kompetanse i kommunale virksomheter, skal evalueres eksternt etter endt periode. Evalueringen vil danne grunnlag for en rullering av planen og forslag om eventuelle nye tiltak.

Byrådet innstiller til bystyret å fatte følgende vedtak:

Bystyret tar «Stolte Oslo - Handlingsplan for likeverd og frihet uavhengig av kjønnsuttrykk, kjønnsidentitet og seksuell orientering», til orientering.

Byrådet den **29 JAN 2015**

Stian Berger Røsland

Hallstein Bjercke

Vedlegg tilgjengelig på internett:

1. Kjønnsmangfold i Oslo
2. Innspill til handlingsplanen
3. Gjennomføring av handlingsplanen 2006-2009

Vedlegg ikke tilgjengelig på internett:

Ingen